

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibus

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnium Tractatus II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

XVIII. De organo, & potentia ipsa visua.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

vt patet in fenem inſpicillis. Secundo dicendum,
magnitudinem, & diſtantiā non videri per pro-
prias ſpecies, vt in cap. 8. oftenſum eſt, ſed videri
per modiſicationem ſpecierum cuiuſque proprii
ſenſibilis. Sed nunc reddenda cauſa, quare res ap-
pareat ſæpe maior, aut etiam minor, quā fit.
Communis reſponſio perfectiorum eſt ſpecies
emitti ab obiecto per modum pyramidis, cuius
baſis ſit in obiecto, finiaturque in pupilla per mo-
dum cuſpidis, ſue anguli, quo igitur angulus ma-
ior eſt, vel minor, hoc eſt, obtuſior, vel acutior, eo
obſiectum maius appareat, aut minus, ſi ita quoque
reſpondent Albertus 2. de Anima, tract. 3. cap. 14.
D. Thomas leſione 15. text. 74. Reſponſio tamen
difficultatem habet. Nam vel ſpecies deſcribunt
angulum in determinato puncto mediꝝ ſolum, &
hoc dici non poteſt, alias ab illo ſolo puncto videri
poſſet obſiectum, vel deſcribuntur anguli in om-
nibus punctis ac partibus mediꝝ, eſſentque proinde
infiniti, quod abſurdum videtur. Sed negandum
eſſe abſurdum deſcribi in quolibet parte no-
diꝝ, a qua videri poteſt totum obſiectum, atque adeo
infinitos in potentia, cum omnes ſint veluti
partes vnus ſpeciei repræſentantes ſingule totum
obſiectum, vt cap. 3. diximus.

11
*Propter
instantiam
contra per-
ficiuntur
solutiorem.*

Maiores ergo difficultates insurgunt ex hac respon-
sione: nam si data ex angulis causa vera est, planè
variata aliquantum distantia, variaretur & vi-
sio magnitudinis obiecti, cum angulus in maio-
rem, vel minorem variaretur, atque adeò obiectum
ipsum maius, vel minus appareret: cōsequens
verò est contra experientiam: nam in quodam distantia
obiectum est sufficienter approximatum, cer-
nitur illius esse magnitudinis, quam verè habet
non maioris, nec minoris. Præterea iam inde se-
queretur, existentem duplo maiori distantia rem vi-
dendam fore duplo minorem, cum angulus sit du-
plo minor, quod tamen est contra experientiam.
Denique sequeretur res descriptas æqualem an-
gulum in pupilla iudicandas semper æqualis ma-
gnitudinis, ac adeò rem exiguam propinquam o-
culo, magnam vero distantem iudicandas æqua-
les, si in ea proportionem statuantur, ut ob inæqua-
lem distantiam æquales angulos efficiant in eo-
dem oculo.

Præter hæc ergo alij posite difficultatis causam
nonint assignare ex angulorum diuersitate, sed
specierum, nam vique ad certam distantiam (in-
quunt) progreditur obiecti species representans
illud cum eadem quantitate & magnitudine,
quam in se habet, deinde ab illa distantia vique
ad certum aliud punctum progrediendo species
representat obiectum idem sub minori iam quan-
titate, & sic in alia, atque alia certa distantia tot
species multiplicantur in medio, quot sunt medij
ipsius partes, in quibus obiectum maius apparet,
aut minus.

13
*Præmissa
 scilicet
 huius
 affectus
 conciliari
 que
 im-
 perfectio-
 nem solutio-
 ni.*

Sed hæc multiplicatio specierum superflua est, nec secundum regulas philosophiæ inducitur: vnde dicendum exiitimo, intraxerant distantiam, in qua obiectum est aptum producere perfectam sui similitudinem, representari perfectè eius magnitudinem, ac intra totam illam distantiam perfectè videri, extra illam verò imperfectè, eo quòd imitando sensum debiliorem euadat, atque ita obiectum semper apparere minus, quam verè existat: hanc ergo imperfectionem speciei explicabat perfectius per angulos. Atq; hoc ipsum de distantia cognitione philosophandum. Ad quam etiam maioris, vel minoris distantia cognitionem plurimum conducit medijs cognitio: apparet enim res tam distans, quam medium interiecti huius, vel illius magnitudinis apparet, vnde in conspiciendo de nocte luminoso facillimè decipitur visus circa distantiam, eo quòd nihil interiectum con-

spiciatur. Ad confirmationem respondetur oculum lassari videndo propter attentionem continuam, & debilitatem corporis, sicut & imaginatio fatigatur, quòd si forè oculi emittunt aliquòd spiritus, non id præstant vt perficiatur visio, sed defluxus ille spirituum consequenter se habet ex applicatione animæ vehementi.

CAPVT XVIII.

Quidnam sit, & quale organum visus potentia, & potentia ipsa.

Spererat questio altera etiam de actu, sicut pre-
cedens, an cuique rei vix duplex semper for-
metur visio ob duplicem pupillam, an vna tan-
tum, sed cognito prius organo, ac loco vbi visio
formatur in line commodius constabit. In que-
stione ergo presenti nihil potest certa ratione ha-
beri, sed ex Aristotelis, & medicorum fide, ac præ-
cipue ab experimento anatomie supponenda sunt
aliqua circa compositionem oculi, de qua re latè
Vesalins de compositione corporis humani, lib. 2.
vbi ponit in oculo tunicas quinque, & tres humo-
res, & musculos septem, quibus in omnè partem
mouetur: porò musculi non deseruiunt proximè
visioni, ceteri namq. illos habent, mouent siquidem
oculos sicut videntes. Quare ad præsens institutu-
tum non spectant.

Ad intelligendum ergo instrumentum propriū
potentia vitriū, cogitanda est substantia oculi
orbicularis instar oui, in cuius centro est humor
crystallinus appellatus, quod sit transparentis, licet
mollior, & hæc est ipsa pupilla, circumscripturque
pellicula, quasi tunica ad illius conseruationem
apta, quæ tum aranea vocatur ob similitudinem
telarum aranei, tum etiam specularis tunica, quia
idonea est ad videndum. Hic porro crystallinus
humor ex parte immergitur humori alteri vitreo
vtpote molli, & splendenti, sicut vitrea massa
quodam locūtur in fornace, circumdatque crystal-
linum relicta antierius quasi fenestra circulari ad
recipiendā species. Nonnulli tamen humorem
hunc vitreum nō distinguunt à crystallino, quod
illius nunquam meminerit Aristoteles, sed maior
fides est habenda Galeno, qui de vñ partium,
capite primo, illum distinguit, datumque à na-
tura ait in nutrimentum pupille, quæ apta non
est nutriri sanguine, & vnde vitreum humorem ex
interioribus parte ambit tunica dicta reticularis,
quia intexta est multis venis, & arterijs in mo-
dum retis, cuius nomen, ait Galenus supra capite
secundo, est parere, mimistrareque alimentum di-
ctis humoribus, qui quoniam molles sunt, & neque
venas habent, neque arterias. Post hanc verò
tunicam sequitur alia, quæ vtea nuncupatur,
quod similis sit vte folliculo, ambitque ex omni
parte pupillam, vitreumque humorem relicto
solum quasi foramine, per quod crystallinus hu-
mor apparet: cum enim vtea hæc tunica aliquo
semper colore subobscurō affecta sit, vt in crystal-
loide congregentur perfectæ species, non po-
tuit esse omnino transparentis, proindeque non
debit vñdique pupillam tegere: atque à diversis
talibus tunicæ coloribus varij denominantur oculi
nigri, cæsi, caprini, flauidi, &c. huic conigua est
alia tunica, quæ cornea dicitur dura, & transpa-
rens ad modum laminæ corneæ cingens pupillam
omni ex parte, & datque in propugnaculum.
Præter hæc omnia est alius humor replens totam
oculi cavitatē, qui albugineus dicitur à colore
datus ad humectandum, fouendumque crystal-
linum, qui tandem cingitur tunica, quam ordi-
natam vocant, seu pericranium: est verò fortis, &
pinguis, aptaque ad tuendum memoratos hu-
mores

Ad confu-
mationem
eiusdem
et obsecra-
tionem n. 9.

Cōsule Dñ.
dinam lib.
4. de parti-
bus hetero-
gen. a c. 38.
Oculorū ru-
nica quin-
que, musculi
epiem.

2.
 li Oculi figura
 or circularis
 et sunt.
 ue Oculi pupillae
 in la ipse est
 m humor
 m crystallinus.
 a Humorum
 as Communicatio
 eo manus, ob-
 ta positio, et or-
 L do in oculis.

Diversa
oculorum de
nominatio-
nes unde
proveniant.

mores omnes, & interiores tunicas, hæc desumpta sunt ex Galeno suprà, apud quem plura alia videri possunt.

Aristoteles porrò non omnia hæc assequutus fuit, nam 1. de historia, cap. 9. & 4. libro cap. 8. meminit tunice vuae, & corneæ, in libro 5. de generatione animalium, c. 1. ad finem, indicans proximas esse pupillæ: aliarum verò nunquam meminit, quia multa de partium humani corporis fabrica, & dissectione erant per id tempus ignota: quod vitium ætatis illius fuit, non hominis, vt ait Commentator libro 4. de partibus animalium, c. ultimo, & lib. 2. Collectaneorum, cap. 19. videndus verò est Theophilus lib. 4. de fabrica corporis humani, v. alius lib. 14. c. 7. Valerius de lib. 7. Simon Portius lib. 6. de coloribus oculorum, cap. 3. Pissanus in perspectiua, propositione 31.

His positis communis sententia Philosophorum habet, proprium potentie visuæ organum esse pupillam, seu humorem crystallinum. Et hæc fit presentis capituli conclusio, quam tradit Aristoteles citatis locis: ait enim in priori. *Humor, quo videmus, pupilla est.* Idem latè ostendit Galenus, de visu partium, cap. 6. & patet tum ex substantia illius humoris, quæ est ad videndum aptissima, vt pote diaphana, rara, mollis, & tenera, atque adeo accommodata, vt illi imprimantur subtiles species: tum præterea, quia omnia, quæ in oculo deprehendimus, illi deseruiunt: ab effectu etiam idem confirmatur, læsa enim pupilla visio impeditur, non impeditur autem, vel amittitur aspectus, quod alij humores lædantur, vt docet Galenus lib. de morborum differentiis, c. 6. & de symptomatum causis, cap. 2. Philoponus, & expositores alij 2. de Anima, cap. 2. hinc Pissanus supra propositione 36. scribit, si alij humores, vel tunica lædantur, salua pupilla, posse visum restitui, non vero si semel pupilla corruptatur, vnde à natura in infans, quasi in tutissimo loco fuit reposita.

Sed contra hanc conclusionem sunt argumenta. Primum: pupilla nigra esse conspicitur: ergo non potest esse organum visus, nam per Aristotelem intus existens prohibet extranei perceptionem. Secundum: pupilla aquea est, atque humor quidam: organum autem visus igneum esse oportet, cum sit purissimum, & maximè perspicuum. Tertium: si pupilla organum esset, cum duæ pupillæ sint, potentia quoque visuæ essent duæ, atque etiam visiones, sicque res semper appareret duplex.

Ad primum negandum, pupillam nigri esse coloris, nigricantem verò apparere, quia propter humoris copiam penetrari non potest visu, vt colligitur ex Philosopho 5. de generatione animalium, cap. 1. tunica autem vuae, quauis colorata, non impedit visionem, quia, vt diximus, non circumdat antèrius pupillam, ac proinde species quominus ad pupillam vsque perueniant, minimè impedit. Vnde spatium ipsum, quod ab vuae tunica antèrius liberum relinquitur instar foraminis, angustius fit si oculus introrsum reprimatur, dilatatur verò, si emittatur, atq; hoc non parum iuuat, vt orbiculus interior niger appareat. Iam tunica interior, & cornea dici solet ab Aristotele alba 5. de generatione animalium, cap. 1. & alibi, nò quia colorem habeat, sic enim visioni obstarèt, sed propter transparentiam: albugineus tandem humor nihil officit visioni, quia neque medium est, neque organum.

Propter secundum argumentum aliqui opinantur pupillam esse de natura ignea cum Platone, quod tenet Valles 2. controuersiarum cap. 26. ac præterea cõfirmant, quia oculus aliquando scintillare videtur, veluti cum in tenebris oculus digito comprimitur, aut casu ad corpus aliud durum

caput alliditur: Aristoteles tamen de sensu & sensibili, ca. 2. vult pupillam esse aquæ naturæ, quod probat experientia, nam percussio oculo aquæ humor fluit, ac si fortè eruat apparet humor instar aquæ gelatæ, atque ideo natura iuxta hunc humorem alium adhibuit albuginem, vt illum iugiter humectaret, quod hæc esset necessaria dispositio illius organi: est ergo potius natura aqueæ, Idem repetit 2. de partibus, cap. 10. & 5. de generatione animalium, cap. 1. videturque rationalibus, nam licet ignis sit magis lucidus, aerq; magis diaphanus, attamen natura aquæ videtur aptior ad suscipiendas species, atque etiam vt organum fixum sit, & consistat. Ad experientiam autem illam de scintillatione respondet Aristoteles, causam non esse, quod ignis in oculis existat, sed quia, quod in eis nigricat, positum est, atque tersum, ideo fulget quodammodo, ac dum comprimitur exilire ab eis videtur fulgor ille: idemque experimur in corporibus alijs bene tersis, & politis, fulgent enim, quauis natura igneæ non sint, vt in fungis, & capitibus quorundam piscium videre licet. Forasse etiam fulgor ille oculorum prouenit ex emissionem spirituum vitalium, qui ignei sunt, & calidissimi, ideoq; splendidi, apparet enim sepe splendor ille, cum oculi vehementer conantur ad videndum: vnde & faciliè etiam lassantur, vt pote spiritibus, qui exiliunt, destituti. Denique felium oculi tunc maximè splendent, cum illi rascuntur, eo quod tunc spiritus calidissimos, ac feruidos emittant.

Circum tertium argumentum prænotandum, videndi vim dimanare à cerebro ad pupillas per nervos duos, qui optici, seu visorii appellantur: quorum vnus à parte dextera cerebri oritur, alius à sinistra, paulatimque procedendo approximantur. Per hos ergo nervos purissima substantia, ac splendidus quidam spiritus communicatur à cerebro, organo visus, vt perficiat visionem Ita Aristoteles 2. de generatione animalium, cap. 4. Galenus suprà, & 7. libro de placitis. Hoc posito Auerroes 6. naturalium part. 3. cap. 8. Cyrillus lib. 1. perspekt. cap. 9. concl. 6. Vitellius lib. 3. Theoremata 2. & Albertus 2. de Anima, Tractatu 3. cap. 14. aiunt visionem fieri in confinio talium nervorum, ibiq; residere potissimum videndi organum, vnde concludunt vnus rei tantum fieri visionem vnā.

Hanc verò sententiam esse falsam demonstrat Galenus 10. de visu partium, cap. 12. quod constat ex anatome duos illos nervos, neque in mutuo occursum filtere, neque simul rectà procedere, nec se interfecare, sed postquam sibi occurrerunt illum, qui à sinistra parte cerebri procedebat, diuertere ad finistrum oculum, qui à dextera diuertere ad dexterum: quo fit, vt spiritus visorii procedant per eos nervos ad pupillam vsque, ibique forment visionem: quare coniunctio illa nervorum opticorum non est propter vnā visionem formandam, sed ob alias causas, quas Galenus prosequitur 10. de visu partium, cap. 14. quarum præcipua illa videtur, vt spiritus à cerebro manantes possint in alterum oculum commigralle, si alter fuerit impeditus, cui etiam experientia suffragatur, nam si alter oculus claudatur, alter videt acutus, vt etiam notauit Aristoteles sectione 31. problema 4. q. 4. de qua re latè Vesalius lib. 4. c. 4. & Valerius lib. 7. cap. 3.

Ad argumentum igitur concedimus potentiam visuam aggregari ex duabus, vel potius duas esse potentias, vt duas manus, consequenterque duas visiones formari, obiectum verò non apparere duplex quod oculi sint in æquali situ, & ordine positi, ac simul, eodemque modo immutentur ab obiecto. Ita Aristoteles 2. de partibus, lib. 2. cap. 3.

SVAREZ
de Angelis, op.
re 6. de rum et
anima.

Tom. III

D. V. 2

Ad primum
argumentum.
Pupilla ocu-
li nigra non
est, sed car-
nosa appa-
ret.

Ad secundum
argumentum.

cap. 9. & Galenus supra. Vnde si contingat inaequalitas aliqua in oculis, veluti si pupilla una sit altior altera, obiectum iam apparet duplex, quia nimirum oculi diuerso modo immutantur, ideoque diuerso modo vident obiectum, de quo Galenus supra latissimè, & Aristoteles fecit. 21. problematum q. 11. & 18. Ex dictis verò omnibus constat, quid sit potentia visiva. Est scilicet qualitas in pupilla oculi residens, percipiensque lucida omnia per proprias species eorum, neque aliquid aliud de hac potentia dicendum superest.

CAPVT XIX.

Quid sonus sit, & quo modo, & in quo subiecto fiat.

Diximus de potentia visiva haecenus, dicendum sequitur de auditu, & quoniam euidenter experientia constat illius obiectum esse sonum, ideo primum omnium natura soni inuestiganda est, ac omnis argumentis sit conclusio: Sonus est qualitas sensibilis proueniens ex violenta percussione, vel diuisione in corpore apto ad illam recipiendam. Quod qualitas sit, patet cum ex definitione patibilis qualitatis: nam sonus passionem causat in sensu. Tum quia est accidens, & non alterius praedicamenti: si quis verò dicat esse motum, facile conuincetur falsitatis, quoniam ratio motus saluatur integra absque sono, vt patet in motu celi: accidentarius ergo est motui sonus, quatenus ex illo resultat aliquando. Reliquae particulae definitionis, praeter ultimam, explicant soni differentiam: pro qua notandum, si sonus definitur, vt sensibilis est, facile declarari potuisset in hunc modum. Est qualitas immutativa auditus per propriam speciem, tamen quia sensibilitatis ratio in natura soni fundatur, ideo talem naturam praecipue perquirentes pluribus verbis circumscribimus: quod ergo causetur sonus ex violenta percussione, aut diuisione, & non aliis, probatur experientia: nam si cuncta quiescerent, nullus causeretur sonus: si item corpus lentè moueatur in aere, ita vt aer ipse sine violentia diffundatur, non causetur sonus: lignum ergo est esse necessariam violentam motionem, quod Aristoteles expressit, dicens, *Quapropter si cito, & vehementer querecuratur sonus: opus enim est quod percutientis motus diffusionem praeueniat aeri.* Hinc colligitur corpus causatiuum soni durum esse oportere, quia mollia non commouent aerem vehementer, vnde aut nullum, aut minimum sonum efficiunt.

Dices. Aer molliissimum corpus est, atque rarissimum, cum tamen vehementem causet sonum. Occurrit aerem etiam mollem, & durum, esse tamen solidum, seu minime porosum, ideoque aptiorem ad causandum sonum, quam corpora duriora crebris aliis caua poris, ad quos aer compressus recipitur sine violentia, sine qua aut nullus, aut minimus resultat sonus. Aduertit etiam Aristoteles non quolibet dura corpora aequè sonum efficere, sed praecipue leuigata, & terfa, quae enim aspera sunt, partim prominentes, partim lacunosas habent partes: vnde minus sonant, sicut & porosa, à leuigatis autem ob aequabilem superficiem aer percussus facile resilit, sonusque proinde facilius causatur, iuuat etiam figura concaua supposita superficier leuitate, quoniam detentus ibi aer saepius ad latera repercutitur, proindeque diuturniorem, ac maiorem efficit sonum. Constat ergo sonum fieri ex ictu, & percussione vehementi, maioremque ceteris paribus, quo magis dictae conditiones lauitatis, figurae, &c. intercedunt.

Petes, quo pacto motus, res adeò imperfecta, causare valeat qualitatem perfectiorem. Interro-

gatio haec illos urgebit, qui motum per se causare sonum allerunt: ego verò arbitror esse tantum conditionem requisitam, simile quippiam cernitur in proiectis, ubi ex vehemente contactu qualitas impulsiva resultat, cum tamen is virtutem productiuam non habeat, sed ipse propiciens, requirens nihilominus ipsum contactum tanquam approximationem. Simile item videre est in calore, qui ex vehementi corporum motu resultat, hic enim conditio sola est, quam requirunt corpora vt vim suam calefactiuam exerant: sic in praesenti virtus productiua soni est qualitas aliqua existens in resonatiua, motio autem, & percussio est conditio necessaria: hinc verò colligitur sonum esse qualitatem successiuam, vt pote incipientem ad inceptionem motus, ac pullulantem cum resistentia subiecti percussu, vel diuisione, quae successio in voce conitatur aperte, ideo namque potest breuiori, & longiori tempore edi. Quare in sono, sicut in rebus alijs successiuis, distinguenda sunt partes, quae in successione conistunt à continuatiuis earum: incipit ergo sonus per vltimum non esse, & per primum non esse definit, totoque tempore intermedio, quo continue durat, distinguendus est sonus, qui in temporis partibus diuiduis inuenitur, & qui inuenitur in instantibus, non qui sit completus sonus, sed compleat, terminetve partem praecedentem, & inchoet subsequenter, vniatque vtramque.

Objicies. Contactus sonum efficiens incipit in instanti: ergo & sonus. Antecedens patet, cum contactus incipiat in primo non esse motus corporum se contingentium. Sed neganda consequentia, quoniam sonus non in eo instanti est, in quo incipit contactus, sed immediate post incipit: sicut & motus aeris qui ex tali contactu causatur, sicut etiam in proiectis, & vniuersim in his, qui resiliunt per fortem contactum, impetus non in eodem instanti incipit, in quo contactus, sed immediate post tale instans.

In tertia particula definitionis non explicatur determinatum subiectum soni, quia illud sub opinionione est, definitiones autem debent esse receptae communiter, vnde ad explicationem illius particulae quaedam sunt notanda, & alia dubitanda. Primum notandum ex Aristotele 2. de Anima, c. 8. sonum semper esse *alicuius ad aliquid, & in aliquo*, quia enim ad sonum requiritur motio, ideo necessarium est corpus mouens, seu percutiens, & aliud percussum, & hoc sibi voluit verba, *alicuius ad aliquid*, requiritur etiam subiectum motus, in quo sonus recipiatur, atque id est, *in aliquo*. Secundò est aduertendum sonum aliquando causari ex collisione duorum corporum solidorum, aliquando verò ex diuisione vnius, aliquando ex percussione aeris, vt in voce, & aliquando ex vehementi eius diuisione, quos modos recenset Albertus summa de homine, p. 2. in q. quid per se sonat, vnde colligim⁹ tria quae Aristoteles numerauit, percuties, percussum, & medium, aliquando esse reipsa distincta, veluti cum duo solida corpora in aere percussa causant sonum, quemadmodum in cymbalis videre licet: aliquando verò tria haec non distingui, sed tantum duo, vt quando ex motione aeris sonus causatur, tunc enim id, ad quod, & id, in quo sonus efficitur, ratione tantum distingui possunt, & ideo in 2. de Anima, textu 78. dixit Aristoteles vno tantum existente non fieri sonum, posse verò fieri existentibus duobus. Quare quod vltius in textu 79. scripsit fieri ex collisione duorum solidorum in aere, non tria exigit tanquam necessaria, vt Simplicius aduertit, falsusque est Egidius necessaria credens in perfecto sono: vox enim datur ex sola percussione aeris ad asperam materiam, vt infra videbimus, quae tamen perfectissimus est sonus. Item vt in

*Dubitum in instanti
urgens ex
aera expli-
catione se-
cunda par-
ticulae re-
solvitur.
Sonus causa
ipso corpore non
mouetur, sed
qualitas vel
sonante in-
harent.
Sonus est
qualitas sui
cessiva.*

*Instantia
remouetur,
sonus inci-
piat imme-
diatus post
corp. rii con-
tactum.*

*De vltima
particula
definitionis.
Notatio 1.
pro illius
expositione.*

Notatio 2.

*Egidius
de sensu.*